

הקדמה למורה ליחידות 57-59

שבעים אומות בני נח

בפרק י' מלמדת אותנו התורה על שבעים מצאצאי בני נח, שמהם התפתחו ונפוצו שבעים אומות העולם. משפחות בני נח לא נשארו לאורך זמן במקום אחד, אלא התפזרו בעולם ופיתחו תרבויות שונות ושפות שונות. (סיפור מגדל בבל שבפרק י"א מתאר **כיצד** התרחש תהליך זה - עיינו "דעת מקרא" בפרק י' פסוקים ה', ל"ב.) חלק מהעמים האלה מוכרים לנו מפרשיות נוספות בתנ"ך, ולימוד פרק זה יכול להוות בסיס טוב ללימוד פרשיות אלה בעתיד. חלק מהשמות המוזכרים בפרק מוכרים גם בימינו (כמו מצרים ויוון), על אף שכיום הם לא בהכרח צאצאיהם של העם המקורי, שהרי כבר עלה סנחריב מלך אשור (בימי בית המקדש הראשון) ו"בלבל את האומות". כאשר אנו באים ללמד פרק זה בכיתה, עלינו ללמדו בדרך שתשמח את לבם של התלמידים, וכמו כן עלינו לוודא שהם יצאו מלימוד הפרק עם **ידע** ועם **ערכים** משמעותיים (כמו בכל פרק אחר בתורה).

הצעתנו:

ראשית, לחלק את את לימוד הפרק לשלושה חלקים - בני **יפת**, בני **חם**, בני **שם**. (שלושת החלקים יכולים להילמד בשיעור אחד או יותר, עם הרחבות או בלעדיהן - הדבר נתון לשיקול דעת המורה.)

בכל חלק:

- קוראים את הפסוקים (המורה קורא והתלמידים חוזרים אחריו).
- התלמידים מסמנים את השמות בעזרת מדגש (השמות מוקפים כבר במסגרת).
- (יש לסמן את בני יפת בצבע אחד, את בני חם בצבע אחר, ואת בני שם בצבע שלישי.)
- את השמות המופיעים גם במפה (בצד שמאל של חוברת התלמיד), מסמנים **באותו צבע**.
- מנסים לזהות שמות שמוכרים לנו ממקומות ומסיפורים אחרים (כגון תרשיש מהסיפור של יונה בן אמית, שברח לתרשיש וכדומה).
- לבסוף, מונים את השמות וכותבים את המספר מתחת לפסוקים (במשבצת המיועדת לכך).
- מסבירים שמכל אחד מהבנים המוזכרים יצא עם **שפה ותרבות** המיוחדים לו, וכל עם התיישב **במקום אחר** בעולם.

בסיום שלושת החלקים:

- מונים את **כל השמות** ביחד ומוצאים שיש שבעים שמות. אלה הם אבותיהם של שבעים אומות העולם! כאן עולה השאלה המתבקשת - איפה עם ישראל? זה הזמן להסביר לתלמידים שעם ישראל הוא העם ה-71! אלא שעם ישראל עוד לא נוצר... עם ישראל עתיד לצאת מאבותינו ומאמותינו - אברהם יצחק ויעקב, שרה רבקה רחל ולאה. הוא עתיד להיות עם מיוחד, שילמד אמונה בה' לכל שבעים אומות העולם!

הערה כללית:

לקראת לימוד הפרק, ניתן להביא לכיתה מפה או להקרין על הלוח ולהסביר לתלמידים כיצד מתבוננים במפה. נסביר להם שאם נעמוד על סולם גבוה מאוד ונתבונן על כיתתנו מלמעלה נראה מלבן גדול. אם נעוף בכדור פורח ונמשיך את מעופנו, נראה מלבן קטן יותר ולידו מלבנים נוספים. אם נמשיך ונעלה עוד בחלל האוויר, נוכל לראות את כל המבנים שבביה"ס. לאחר מכן נראה את כל העיר, את כל הארץ, ולבסוף את כל כדור הארץ.¹ לאחר הקדמה זו, נסביר לילדים שכל חבל ארץ קרוי בשם אחר. (ניתן אף לכתוב את השמות על המפה שלפנינו.)

57. בני יפת (פרק י פסוקים א-ה)

א. הקדמה

התורה מספרת לנו על 14 אומות שיצאו מיפת.
אומות אלה התיישבו בארצות רחבות ידיים המשופעות במים (בעיקר באסיה הקטנה),
ובכך התקיימה ברכת נח: "יפת א-לוהים ליפת" - ירחיב א-לוהים את נחלתו של יפת.¹

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

- א. וְאַלֶּה תוֹלְדֹת בְּנֵי-נֹחַ שֵׁם חָם וַיִּפֹּת
וַיִּוְלְדוּ לָהֶם (לשם, חם ויפת) בְּנִים אַחֵר הַמְּבֹרָךְ:
ב. בְּנֵי יִפֶּת² גִּמְרָם וּמִגֹּז וּמִדִּי וַיּוֹן וְתַבֵּל וּמִשֶּׁךְ וְתִירָס:
ג. וּבְנֵי גִמְרָם אֲשֶׁכַּנַּן וְרִיפָת וְתַגְרִמָּה:
ד. וּבְנֵי יוֹן אֱלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כְּתִים וְדִדָּנִים:
ה. מֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַתַּפְצֻלוֹת אֵי הַגּוֹיִם הָעַמִּים שְׁבָאִים (אֵי הַיָּם הַתִּיכוֹן, בְּמִיּוּחַד אֱלֹהֵי שְׁלִיד יוֹן)
בְּאַרְצֹתָם כָּל עַם בְּאַרֶץ שְׁלוֹ
אִישׁ לְלִשְׁנֹו כָּל עַם בְּשִׁפְהָ שְׁלוֹ
לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיֵיהֶם וְכך הַתַּפְתְּחוּ מִשְׁפָּחוֹת-מִשְׁפָּחוֹת בְּעַמִּים שְׁלֵהֶם:

ג. מנגינת הכתוב

ה' הוא הא-לוהים של כל העולם, הוא ברא את כולם, דואג לכולם ונותן לכולם מקום.
ה' נטע בכל עם אופי אחר, וכל עם פיתח שפה ותרבות על פי אופיו המיוחד.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

- דברים שניתן להדגיש או להרחיב תוך כדי קריאת הפסוקים:
- **מדי** - מוכר ממגילת אסתר, "חיל פרס ומדי" (מגילת אסתר א', ג') ועוד.
 - **יוון** - מוכר מהסיפור של חנוכה.
 - **תרשיש** - מוכר מהסיפור של יונה בן אמיית, שעלה על אנייה ביפו ורצה לברוח לתרשיש.

הצילום מהחוברת לתלמיד מופיע בעמוד 123

1 עפ"י רמב"ן על פסוק ב'.

2 על פי הרמב"ן, התחיל ביפת כי הוא הבכור (רמב"ן על פסוק ב'. עיינו שם).

58. בני חם (פרק י פסוקים ו-כ)

א. הקדמה

התורה מספרת לנו על 30 אומות שיצאו מִחָם. מקום מושבם של בני חם הוא בעיקר באפריקה. המיוחד בהם היה נמרוד, בנו של כוש, שלא יצא ממנו עם, ולמרות זאת, התורה הקדישה הרבה פסוקים כדי לתאר את דמותו ואת פועלו. מהתיאור עולה שנמרוד היה אדם גיבור הן מול אנשים ("גיבור בארץ") והן מול חיות ("גיבור ציד"). הוא היה אף סמל לגבורה בעיני אנשי דורו, שהיו אומרים זה לזה "אתה גיבור ציד לפני ה', כמו נמרוד". אלא שנמרוד חשב שהוא גיבור גם מול ה'... נמרוד הקים את המלכות הראשונה בבבל, ושם עפ"י חז"ל (מובא ברש"י) יזם את בניית המגדל וניסה להמריד את כל העולם על ה' (כשמו כן הוא...). משם הרחיב נמרוד את מלכותו למקומות נוספים (לאחר שלחם בחלק מבני שם).

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

ו. וּבְנֵי חָם כּוּשׁ וּמִצְרַיִם וְפוּט וְכִנְעָן:

ז. וּבְנֵי כּוּשׁ סִבָּא וְחוּיָלָה וְסִבְתָּכָה וְרַעְמָה וְסִבְתָּכָה וּבְנֵי רַעְמָה שְׂבָא וְדָדָן:

ח. וְכוּשׁ יָלַד אֶת נִמְרֹד¹ אִישׁ שֶׁהָיָה יָדוּעַ וּמְפֹרָס מְאֹד בְּאוֹתָם יָמִים הָיָה הַחֵל הַתְּחִיל לַהֲיוֹת גִּבּוֹר בָּאָרֶץ (היה הראשון אחרי המבול שמשל בגבורתו על אחרים והקים מלכות):²

ט. הָיָה הָיָה גִבּוֹר - צִיד נֹסֵף לְגִבּוֹרָתוֹ עַל אֲנָשִׁים, הָיָה נִמְרֹד גַּם צִיד גִּבּוֹר

לְפָנָיִם - ה-ה-ה (שלא היה כמוהו בכל העולם שברא ה')³ עַל-כֵּן יֹאמְרוּ הָיוּ אֲנָשִׁים אוֹמְרִים:

כְּנִמְרֹד גִּבּוֹר צִיד לְפָנָיִם י-ה-ה-ה (כל אדם גיבור היו אומרים עליו: "גיבור ציד כמו נמרוד!"):

י. וַתְּהִי רֵאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ שֶׁל נִמְרֹד בְּכָל (ואחר כך מלך גם ב...) וְאַרְבֶּה וְאֶכְד וְכַלְנֶה בָּאָרֶץ שְׁנַעַר:

יא. מִן-הָאָרֶץ הָהִיא יֵצֵא נִמְרֹד אֲשׁוּר אֶל אֲשׁוּר⁴ [וְיָבֵן] (נמרוד) אֶת-נִינּוּה וְאֶת-רְחֻבַת עִיר וְאֶת-כָּלֶח:

יב. וְאֶת-רֶסֶן בֶּין נִינּוּה וּבֶין כָּלֶח הָיָה [נִינּוּה] הָעִיר הַגְּדֹלָה:⁵

יג. וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת-לוֹדִים וְאֶת-עֲנַמִּים וְאֶת-לְהָכִים וְאֶת-נַפְתָּחִים:

יד. וְאֶת-פֶּתֶרֶסִים וְאֶת-כַּסְלָחִים אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִשָּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת-כַּפְתָּרִים:

טו. וְכִנְעָן יָלַד אֶת-צִידֹן בְּכָרוֹ וְאֶת-חֶת: טז. וְאֶת-הִיכוֹסִי וְאֶת-הָאֲמֹרִי וְאֶת-הַגְּרָגָשִׁי:

יז. וְאֶת-הַחֲוִי וְאֶת-הָעֶרְקִי וְאֶת-הַסִּינִי: יח. וְאֶת-הָאֲרֹדִי וְאֶת-הַצִּמְרִי וְאֶת-הַחֲמָתִי

וְאַחֵר נִפְצְוּ הַתְּפֹזְרוּ לְמִקְוֹמוֹת שׁוֹנִים מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי:

יט. וַיְהִי גָבוּל שְׂמַח הַהִתְיַשְׁבוּת שֶׁל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֹן בְּאֶכָה לְכִיּוּן, עַד... גְּרָרָה עַד-עֲזָה

(ומעזה) בְּאֶכָה לְכִיּוּן, עַד... סְדֵמָה וְעֵמֶרָה וְאֲדָמָה וְצִבְיָם עַד-לְשֹׁעַ:

כ. אֵלֶּה בְנֵי-חָם לְמִשְׁפָּחוֹתָם לְלִשְׁנָתָם בְּאֲרָצֹתָם בְּגוֹיָהֶם:

1 נמרוד - אותיות מ.ר.ד. ניתן להסביר שהשם "נמרוד" קשור למילה "מרד", והכוונה היא למרד בה.
2 עפ"י רמב"ן, וממשיך הרמב"ן ואומר: "כי עד ימיו לא היו מלחמות ולא מלך מלך. וגבר תחילה על אנשי בבל עד שמלך עליהם, ואחר כך יצא אל אשור ועשה כרצונו והגדיל, ובנה שם ערים בצורות בתקפו ובגבורתו..."
3 עפ"י רמב"ן.
4 כך מסביר הרמב"ן, וכך בחרנו להסביר. ויש שמסבירים אחרת (רש"י ועוד).
5 היא נינוה, המכונה כך גם בספר יונה "ונינוה היתה עיר גדולה לא-להים", ואליה נשלח יונה בן אמיטי (רש"י).

ג. מנגינת הכתוב

בני חם היו **רבים**, ונמרוד היה מלך **גיבור ותקיף**, אבל זה לא עשה אותם ל'צודקים' או ל'צדיקים'...
המרד של נמרוד בה' נכשל, ואילו אברהם אבינו, שעפ"י המדרש התווכח עם נמרוד, הצליח. גם בני כנען הרבים לא זכו להישאר בארץ ישראל לאורך זמן, כי חטאו מאוד.

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

דברים נוספים שניתן להדגיש או להרחיב תוך כדי קריאת הפסוקים:

- **מצרים** - מוכר לילדים בעיקר משעבוד עם ישראל במצרים.
- **אשור** - הוזכר כבר בתורה בעניין ארבעת הנהרות:
"...חידקל, הוא ההולך קדמת אשור".
- **נינוה** - עיר המוכרת מהסיפור של יונה בן אמיתי,
שנשלח לקרוא להם לחזור בתשובה.
- **פלשתים** - מוכרים מסיפורים רבים בתורה ובנביאים
(אפשר לשאול את התלמידים מי מהם מכיר סיפור עם הפלשתים -
שמשון והפלשתים, דוד וגוליית הפלשתי, ועוד).
- **עמי כנען** - התורה מתארת את גבולות ארצם - ארץ כנען.
זאת הארץ שעתידיה להיות שייכת לעם ישראל.

* מעניינים דברי רמב"ן כאן, שכנעו היה עבד לְשֵׁם, כדברי נח, ועם ישראל שיצאו מזרעו של שם זכו בארץ כנען, על פי הכלל ההלכתי: "מה שקנה עבד - קנה רבו".

70 האומות שִׁיָּצְאוּ מִבְּנֵי נֹחַ

יחידה 57 **בְּנֵי יִפֶּת** פָּרֶק י פִּסּוּקִים א-ה

- א וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת בְּנֵי-נֹחַ שֶׁם חָם וְיֶפֶת וְיִלְדָּה לָהֶם אֲחֵר הַמִּבּוּל:
 ב בְּנֵי יֶפֶת יֶמְרוּג וְיֶמְדַּי וְיוֹן וְתַבְל וְגִוֶּשֶׁה וְתִרְסָם:
 ג וּבְנֵי גֹמֶר אֲשַׁנּוּ וְרִפְתַּת וְתַגְרָמָה: וּבְנֵי יוֹן אֲלִישָׁה וְתַרְשִׁישׁ כְּתִים וְרִדְנִים:
 ה מֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ אֵי הַגּוֹיִם בְּאַרְצֵתָם אִישׁ לְלִשְׁנוֹ לְמִשְׁפַּחְתָּם בְּגוֹיָהֶם:
 הַדְּגִישׁוּ אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יֶפֶת בְּצֶבֶעַ צָהָב.
 כְּפֹה מִבְּנֵי יֶפֶת מִזְכִּירָה הַתּוֹרָה?

בַּמָּה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִזְכִּירָה הַתּוֹרָה?

הַדְּגִישׁוּ אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי יִפְתָּ בְּצַבֵּעַ צְהֹב.

יחידה 58 **בְּנֵי חָם** פָּרָק י פְּסוּקִים ו-כ

יחידה 58

- וַיְבֹנֵי חָם בְּיֶשֶׁת מִצְרַיִם וַיֹּשֶׁבְתוּ וַיִּבְנֵי כֹשׁ סְכָא וְתוֹלֵיָה וְסִבְתָּה וְרַעְמָה וְסִבְתָּכָא וַיְבֹנֵי רַעְמָה שְׂבָא וְדָדָן וְחָ וְכֹשׁ יָלַד אֶת-נִמְרֹד הוּא הֵחָל לְהַיִּית גְּבֹר בְּאַרְצוֹ וְהוּא הָיָה גְבֹר-עֵיד לִפְנֵי י-ה-וָה-עַל-כֵּן יֹאמְרוּ נִמְרֹד גְּבֹר עֵיד לִפְנֵי י-ה-וָה וְתָהִי רֹאשִׁית מַמְלַכְתּוֹ בְּכָל אֶרֶץ וְאָדָם וְכָלֶּה בְּאַרְץ שׁוּעֵנֶר וְאֶת-הָאֶרֶץ הַהִוא יֵצֵא אֲשׁוּר וְיִכָּן אֶת-נִינּוּה וְאֶת-רַחֲבֵת עֵיר וְאֶת-פְּלַח וְאֶת-רָסוֹ בֶּן נִינּוּה וּבֶן פְּלַח הוּא הָעִיר הַגְּדֹלָה וּמִצְרַיִם יָלַד אֶת-לִוְיָיִם וְאֶת-עֲנַנְמִים וְאֶת-לֵהֲבִים וְאֶת-נִפְתָּחִים וְאֶת-פְּתָרִיס וְאֶת-פְּסָלְחִים אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִשֶּׁם פְּלִשְׁתִּים וְאֶת-כְּפִתָּרִים וְנֹנֵזוֹ יָלַד אֶת-עֲצִידוֹ בְּכֹר וְאֶת-חַת וְאֶת-הִיבּוֹס וְאֶת-הָאֲמֹרִי וְאֶת-הַגְּרָגְשִׁי וְאֶת-הַחַיִּי וְאֶת-הַשִּׁרְקִי וְאֶת-הַסִּינִי וְאֶת-הָאִירֹרִי וְאֶת-הָעֲמֹרִי וְאֶת-הַחֲמִמִּי וְאֶת-נִפְצוֹ מִשְׁפָּחוֹת הַכְּנַעֲנִי וְיֵהִי גְבוּל הַכְּנַעֲנִי מִצִּידֵן בְּאֶחָה גְרָדָה עַד-עֵזָה בְּאֶחָה סְדֹמָה וְעֹמְרָה וְאֶדְמָה וְצִבְיִם עַד-לִשְׁעֵי כַּ אֱלֹהֵי-חָם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁתָּם בְּאַרְצָתָם בְּגוֹיָהֶם:

בַּמָּה מִבְּנֵי חָם מִזְכִּירָה הַתּוֹרָה?

הַדְּגִישׁוּ אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי חָם בְּצַבֵּעַ אָדָם.

יחידה 59 **בְּנֵי שֵׁם** פֶּרֶק י' פְּסוּקִים כ"א-לב

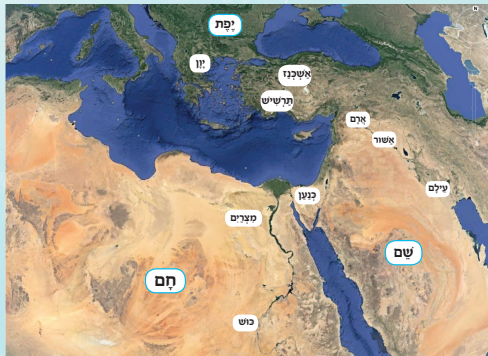
יחידה 59

- כא** וְלִשְׁם לֵד גַּם-הוּא אָבִי כָל-בְּנֵי-עֶבֶר אֲחִי יִפֶּת הַגָּדוֹל: **כב** בְּנֵי שֵׁם עֲלִיָּם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד לְדוֹד יִזְרָאֵל: **כג** וּבְנֵי אָרַם עֲוִיץ חִזֹּק וְגִתֵּי וְיֶמֶשׁ: **כד** וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת-שֵׁלַח וְשֵׁלַח יָלַד אֶת-עֶבֶר: **כה** וְעֶבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶגְגִּי בְּיָמָיו נִפְלְגָה הָאָרֶץ וְשֵׁם אֲחִיו יֶקְטָן: **כו** יֶקְטָן יָלַד אֶת-אַלְמוֹדָד וְאֶת-שֵׁלָף וְאֶת-חֲצַרְמוֹת וְאֶת-יִרְחָ: **כז** וְאֶת-הַדּוֹרֶם וְאֶת-אוּזֹל וְאֶת-דִּקְלָה: **כח** וְאֶת-עֹבֶדָל וְאֶת-אַבִּימָאֵל וְאֶת-שָׁבָא: **כט** וְאֶת-אוֹפֶר וְאֶת-חִוִּילָה וְאֶת-יֹזֶבֶב כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי יֶקְטָן: **ל** וַיְהִי מוֹשָׁבָם מִמּוֹשָׁא בְּאֶרֶץ סִפְרָה הַר הַקָּדִם: **לא** אֵלֶּה גַּם-שֵׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֵתָם לְגוֹיֵיהֶם: **לב** אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי-נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיֵיהֶם וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדוּ הַגּוֹיִם בְּאַרֶץ אֲחֵר הַמִּבּוּל:

בַּמָּה מִבְּנֵי שָׁם מִזְכִּירָה הַתּוֹרָה?

הַדְּגִישׁוּ אֶת שְׁמוֹת בְּנֵי שֵׁם בְּצַבֵּעַ יִרְק.

כִּמָּה בָּנֵי נֹחַ מְזַכָּרִים בְּסֵךְ הַכֹּל?

צָבְעוּ אֶת שְׁמוֹת הָעַמִּים בְּאוֹתוֹ צָבַע שָׁבַעְתֶּם אוֹתָם בְּפִסְוִקִים.

59. בני שם (פרק י פסוקים כא-לב)

א. הקדמה

שם היה הצדיק מבין שלושת בני נח,¹ ו-26 העמים שיצאו ממנו התיישבו בעיקר במזרח התיכון. עבר, נינו של שם, היה גם כן צדיק, מאמין בה' ונביא,² וממנו יצאו העבריים, שהאבות ובני ישראל מתייחסים אליהם.³ זה גם מקור שמה של השפה שלנו - עברית.

ב. ביאור הפסוקים לתלמידים

כא. וְלִשְׁם יָלֵד גַּם-הוּא גַם לְשֵׁם נִוְלְדוּ יְלָדִים
אָבִי הוּא (שֵׁם) הָאָבָא שֶׁל כָּל-בְּנֵי-עֵבֶר שֶׁל כָּל הָעַם הַמְּכוּנִים עִבְרִיִּים⁴
אָחִי יִפֶּת הַגָּדוֹל וְהוּא הָאָח שֶׁל אַחִיו הַגָּדוֹל - יִפֶּת:⁵
כב. בְּנֵי שֵׁם עֵילָם וְאַשּׁוּר וְאַרְפַּכְשָׁד וְלוֹד וְאַרְם: כג. וּבְנֵי אָרַם עֻץ וְחוּל וְגֵתֵר וּמֶשֶׁ:
כד. וְאַרְפַּכְשָׁד יָלַד אֶת-שֵׁלַח וְשֵׁלַח יָלַד אֶת-עֵבֶר:
כה. וְלִעֵבֶר יָלַד שְׁנֵי בָנִים שֵׁם הָאֶחָד פֶּלֶג כִּי בִימֵיו שֶׁל פֶּלֶג נִפְלְגָה הָאָרֶץ אִירַע הַמַּעֲשָׂה עִם מַגְדֵּל
בָּבֶל, שִׁבְעִקְבוּתָיו הִתְפַּלְּגוּ וְהִתְפָּזְרוּ יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ (ועבר היה נביא וקרא שם בנו על שם העתיד)⁶ וְשֵׁם אָחִיו יִקְטָן:
כו. וְיִקְטָן יָלַד אֶת-אַלְמוֹדָד וְאֶת-שִׁלְף וְאֶת-חֲצַרְמוֹת וְאֶת-יֶרַח: כז. וְאֶת-הַדּוֹרַם וְאֶת-
אוּזל וְאֶת-דְּקָלָה: כח. וְאֶת-עֹזְבֵל וְאֶת-אַבִּימָאֵל וְאֶת-שָׁבָא: כט. וְאֶת-אוּפְרַיִם וְאֶת-חֻוִּילָה
וְאֶת-יֹזָבֵב כָּל-אֵלֶּה בְּנֵי יִקְטָן:
ל. וַיְהִי מוֹשְׁבָם מִמָּשָׂא בְּאֶמְכָּה לְכִיּוּן, עַד... סְפָרָה הָרַק הַקָּדָם שְׁמוֹת שֶׁל מְקוֹמוֹת:
לא. אֵלֶּה בְּנֵי-שֵׁם לְמִשְׁפַּחְתָּם לְלִשְׁנָתָם בְּאַרְצֵתָם לְגוֹיָהֶם:
סיכום הפרק:
לב. אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי-נֹחַ לְתוֹלְדֹתָם בְּגוֹיָהֶם
וּמֵאֵלֶּה נִפְרְדּוּ הַגּוֹיִם בְּאַרְץ אַחֵר הַמְּבֹרָךְ וְלֹאחֵר דּוֹר הַפְּלָגָה ("דעת מקרא"):

1 ואף על פי כן סיפרה התורה על צאצאיו רק בסוף, "כי רצה לאחור תולדת שם לקרב שני הפרשיות בתולדותיו כי יש להאריך בתולדות אברהם" (רמב"ן על פסוק ב').
2 עיינו רש"י על פסוק כ"ה.
3 "אברהם העברי" - בראשית י"ד, י"ג. על יוסף נאמר "נער עברי" - בראשית מ"א, י"ב. "המייחדות העבריות" - שמות א', ט"ו ועוד.
4 על פי אבן עזרא ורד"ק. ויש מפרשים (רש"י ורמב"ן), שהכוונה ששם היה אבי כל יושבי עבר הנהר (נהר פרת).
5 אמנם במקומות אחרים שם מוזכר ראשון, אך זה בגלל חשיבותו ולא בגלל שנולד ראשון.
6 רש"י.

ג. מנגינת הכתוב

שם היה צדיק, ומזרעו יצאו עוד צדיקים, כמו עבר. מצאצאיהם יצאו גם אבותינו – אברהם, יצחק ויעקב, וכל עם ישראל (האומה ה-71), עד אלינו. ברכת נח לְשֵׁם, שה' "ישכון באהלי שם" – התקיימה!

ד. הצעות להמחשה ולהרחבה

ניתן להרחיב את הדיבור על כך ששם ועבר חיו בתקופתו של נמרוד וחלקו עליו, וכן על ישיבת שם ועבר, המוזכרת בחז"ל. אבותינו למדו מהם תורה, רבקה הלכה אליהם כדי לדרוש את ה' ועוד.